

MYNÄMÄEN PÄIVÄHOIDON

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Mynämäen päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma

1. Johdanto
2. Päivähoidon toimintamuodot Mynämäessä
3. Päivähoidon toiminta-ajatus ja arvot
4. Varhaiskasvatuksen tavoitteet
5. Päivähoidon menetelmät ja toimintatavat
6. Varhaiskasvatuksen toteuttaminen
 - 6.1 Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus
 - 6.2 Perushoito, kasvatus, opetus
 - 6.2 Varhaiskasvatusympäristö
 - 6.3 Leikki
7. Varhaiskasvatuksen sisällöt
 - 7.1 Kieli ja vuorovaikutus
 - 7.2 Matematiikka
 - 7.3 Eettinen ja katsomuksellinen sisältöalue
 - 7.4 Esteettinen kasvatus
 - 7.5 Luonto- ja ympäristökasvatus
 - 7.6 Kulttuuri
 - 7.7 Liikunta
8. Yhteistyö
 - 8.1 Kasvatuskumppanuus
 - 8.2 Moniammatillisuus
 - 8.3 Verkostoyhteistyö
9. Tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen
10. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset varhaiskasvatuksessa
11. Siirtyminen esiopetukseen
12. Lapsen kasvun, kehittymisen ja oppimisen havainnointi, dokumentointi ja lapsen itsearviointi
13. Työyhteisön ja toiminnan kehittäminen ja arviointi
14. Varhaiskasvatuksen kehitysnäkymiä Mynämäessä

1. JOHDANTO

Varhaiskasvatus on pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003, 7)

Varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtioneuvoston periaatepäätökseen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (28.2.2002) sekä Stakesin laatimiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (30.9.2003).

Mynämäen varhaiskasvatussuunnitelma on kunnan alle kouluikäisten lasten päivähoitopalvelujen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka pohjalta kaikki päivähoitoyksiköt tekevät oman suunnitelmansa. Jokaiselle lapselle laaditaan vielä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Näiden pohjalta todentuu lapsen hyvinvoinnin edistäminen Mynämäen päivähoitossa.

Mynämäen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on toimia ohjaavana suunnitelmana kunnan päivähoitopalveluille. Kunnassa toimivat muut lasten varhaiskasvatusta tuottavat tai siihen läheisesti liittyvät tahot eivät toistaiseksi ole mukana tässä suunnitelmassa muuten kuin yhteistyökumppanien ominaisuudessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman on laatinut työryhmä, jossa oli edustus jokaisesta eri päivähoitomuodosta. Ryhmä kokoontui useita kertoja v. 2004 - 2005 aikana. Työryhmällä oli tukena ja "valmentajana" prosessikouluttaja, jonka ohjauksella suunnitelman aiheet ja osiot muokattiin välitehtäviksi. Näitä välitehtäviä pohdittiin ja työstettiin kaikissa Mynämäen päivähoitoyksiköissä ja työryhmä kokosi niistä suunnitelman. Koska siis kaikki päivähoidon työntekijät ovat olleet mukana tekemässä Mynämäen varhaiskasvatussuunnitelmaa, asiat on jo sisäistetty ja ne on helppo ottaa käyttöön kaikissa päivähoitomuodoissa.

Suunnitelma päivitetään vuosittain kesäkuussa esiopetussuunnitelman päivittämisen yhteydessä.

2. PÄIVÄHOIDON TOIMINTAMUODOT MYNÄMÄESSÄ

Mynämäessä päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäiväkodeissa. Esiopetusta annetaan Koulutien ja Pyhän päiväkodeissa sekä ryhmäperhepäiväkodeissa ja Tavastilan koulun eskarissa.

Päiväkodit

Metsola Koulutiellä on 55-lapsen päiväkotit, jossa toimii 3-6-vuotiaiden lasten ryhmiä. Pupujuksi on 3-5-v. ryhmä (21 lasta), Oravissa on 3-6-v. lapsia (21) ja Piisamit on 3-6-vuotiaiden pienryhmä.

Otsola on Koulutien toinen päiväkotit, siellä on Ilvesten integroitu pienryhmä, jossa on 3-6-v. lapsia ja Karhusten sisarusryhmä, johon mahtuu 16-18 lasta.

Tinttien päiväkotit sijaitsee Kivistönmäessä, Ollinpolulla. Siellä toimii 1-5-vuotiaiden sisarusryhmä, johon mahtuu 16-18 lasta.

Koulutiellä on aloittanut viipalepäiväkotit **Salainen maa**, jossa on kaksi 20 lapsen esiopetusryhmää Kettuset ja Nallukat.

Karjalan Kapsäkki on 21 lapsen päiväkotit, jossa järjestetään myös Karjalan 6-vuotiaiden esiopetus.

Hiirenkorvan päiväkotit sijaitsee Mietoisten Päiväkodintiellä. Siellä toimii 3-6-vuotiaiden lasten ryhmä, johon mahtuu 21 lasta. Tavastilan koulun yhteydessä toimii Etana-eskari ja sinne mahtuu 20 lasta.

Pyhän päiväkotit, Pajunkissa Mietoisten Pyheellä ja siellä toimii esiopetusryhmä ja 3-5-vuotiaiden ryhmä.

Perhepäivähoito

Tällä hetkellä Mynämäessä työskentelee 25 perhepäivähoitajaa, jotka toimivat omissa kodeissaan eri puolilla kuntaa. Lapsia perhepäivähoidossa on noin 100, ikärakenne vaihtelee vauvasta viisivuotiaaksi.

Ryhmäperhepäivähoito

Tarvaisten Vekaravintti toimii koulun yläkerrassa. Paikkoja on 12-15 lapselle ja esiopetusta annetaan myös siellä.

Ihalaisten Kiviset ja Soraset toimii koulun kanssa samassa rakennuksessa. Paikkoja on 12-15 lapselle. Esiopetus järjestetään ryhmäperhepäiväkodin tiloissa.

Killantielle on avattu vuorohoitoyksikkö 12 lapselle.

Häävuorella on tilapäinen päivähoitoyksikkö johon mahtuu 4-8 lasta.

3. PÄIVÄHOIDON TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT

Toiminta-ajatuksenamme on jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet huomioiva ja tasapainoisen kehityksen turvaava laadukas päivähoito. Tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia yhteistyössä vanhempien kanssa.

Järjestämme lapselle turvallisen, lämpimän hoitopaikan, minne hänen on hyvä tulla ja missä on hyvä olla. Päivähoitoon tullessaan lapsi tietää, että hoitopaikan aikuiset pitävät hänestä huolta hoitopäivän ajan. Toiminnassa korostamme **leikin, liikunnan ja luonnon** merkitystä ja arvostamista.

TOIMINTAMME ARVOT

Lapsen kunnioittaminen

Päivähoidon asiakas on lapsi, työskentelemme häntä varten. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle.

Rakkaus - rajat

*Rakasta minua eniten silloin
kun olen vähiten sen arvoinen,
sillä juuri silloin
tarvitsen rakkauttasi eniten.*

Turvallisuus ja avoimuus

Turvalliset ja hyvät ihmissuhteet ovat hyvän hoidon, kasvatuksen ja oppimisen perusta. Haluamme panostaa yhdessä vanhempien kanssa aikuisten ja lasten yhteisössä hyvään ilmapiiriin, jossa lapset voivat kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta.

Ajan antaminen lapselle ja leikille

Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään. Leikki tuottaa lapselle iloa ja on hänelle luontainen tapa käsitellä tunteitaan ja harjoitella elämässä tarvittavia taitoja. Aikuinen luo turvalliset ja virikkeelliset puitteet leikkiin.

Panostetaan kiireettömän ilmapiirin luomiseen.

*Tarvitaan hiljaisuutta, tarvitaan rauhaa.
Kasvamiseen tarvitaan aikaa.
Ei voida edellyttää, että mikään kasvaisi pellossa,
jota taukoamatta kynnetään.*

Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista.

*Vanhempien elämä on
lapsen oppikirja.*

4. VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on yhteistyössä kodin kanssa tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Turvallisessa ympäristössä ja turvallisten ihmissuhteiden keskellä hänestä kehittyy **omatoiminen, tasapainoinen ja itsetunnoltaan terve lapsi**. Varhaiskasvatuksessa painotetaan niin lapsen sosiaalisten- kuin käytännön taitojenkin kehittymistä. Pyrimme siihen, että lapsi hyväksyy erilaisuutta ja kunnioittaa toisia. Tavoitteena on **säilyttää lapsen oppimisen ja onnistumisen ilo**.

5. PÄIVÄHOIDON MENETELMÄT JA TOIMINTATAVAT

Päivähoidon erilaiset menetelmät ja toimintatavat ovat käytännön keinoja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi arkisessa kasvatustyössä. Menetelmiin ja työtapoihin vaikuttaa lapsen kokonaisvaltainen tapa oppia. Lapset **kokeilevat, leikkivät, tutkivat ja ihmettelevät**. He saavat vastauksia toisiltaan ja aikuisilta.

Menetelmät vaihtelevat ryhmän ja eri lasten tarpeiden mukaan. Erilaiset toimintatavat ja menetelmät nivoutuvat käytännön työssä eheiksi, suunnitelmallisiksi kokonaisuuksiksi.

Keskeisimpiä toimintatapoja päivähoidossa ovat lasten mahdollisuus oppimiseen leikin, tutkimisen ja liikkumisen kautta, sekä yhteistoiminnallisuus erilaisissa ryhmissä. Lasten ja aikuisten päivittäinen vuorovaikutus edesauttaa lasten itseilmaisun ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Päivähoidossa lapsi kokee elämyksiä ja oppii hahmottamaan itseään ja ympäristöään myös taiteellisen kokemisen ja omakohtaisen tekemisen avulla.

Muita menetelmiä ovat esimerkiksi kirjallisuuden ja musiikin käyttö, draamapedagogiikka, luonto- ja seikkailukasvatus sekä eettinen- ja uskontokasvatus.

6. VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus

Turvallisen, hyvän kasvu ympäristön perustana on aikuisen ja lapsen välinen lämmin vuorovaikutus. Aikuisen rooliin kuuluu lapsen arvostus yksilönä, positiivisen tuen antaminen ja herkkyyys lapsen reaktioille. Kysymys on **elein, ilmein, kosketuksin, katsein ja puhe**in välittyvistä lapsen ja aikuisen kohtaamisista.

Kasvattajan vastuulla on, että lapsi pystyy rakentamaan turvallisen suhteen aikuisiin. Siinä, että kasvattaja oppii tuntemaan lapsen, ei ole ainoastaan kyse lapsen kehitysvaiheen, lapsen osaamisen ja lapselle ominaisten tapojen sekä kiinnostusten tietämisestä, vaan lapseen tutustuminen ja yhteinen matka hänen kanssaan voi alkaa aikuisen ollessa valmis kohtaamaan lapsen ainutlaatuisena ihmisenä aidosti vastavuoroisessa suhteessa.

Aikuisen ja pienen lapsen välinen suhde kiinnittyy vahvasti tunteisiin, ja aikuisen tuleekin olla erityisen herkkä sille, millaisen signaalin lapsi antaa tuon suhteen

käynnistymiselle. Tärkeintä ei ole siis se, mitä aikuinen puhuu, vaan **miten hän toimiessaan puhuu**, miten koskettaa lasta ja millaista tunnetta puhe ja kosketus ilmaisevat.

On myös erittäin tärkeää, että aikuinen tunnistaa lapsen tunnetilan, eläytyy siihen ja mukauttaa vuorovaikutuksensa siihen: lapsi tarvitsee ilolle, surulle ja pelolle vastakaikua, tunnistamista ja hyväksymistä.

6.2. Perushoito, kasvatust ja opetus

Hoidon, kasvatust ja opetuksen kokonaisuus on kaikissa arjen tilanteissa tapahtuvaa lapsen ja kasvattajan tai lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja lapsen omaa toimintaa. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä enemmän korostuu päivittäinen perushoito. Lapsen kasvaessa painopiste siirtyy kasvatuksesta opetukseen hyvän perushoidon säilyessä kaiken perustana.

PERUSHOITO

Perushoidon lähtökohtana ovat lämpimät ja luottamukselliset ihmissuhteet, jotka takaavat turvallisen hoitopäivän. Lapsi saa päivähoitopaikassaan terveellistä ja monipuolista ravintoa ja hänen mahdollinen erityisruokavalionsa huomioidaan. Lapsen henkilökohtaisesta hygieniasta huolehditaan, häntä opetetaan ikätasonsa mukaisesti itsekin huolehtimaan puhtaudestaan. Lapselle annetaan mahdollisuus riittävään ulkoiluun ja liikuntaan sekä toiminnan vastapainona päivittäiseen levon saamiseen.

KASVATUS

Päivähoidon hyväksyvä ja lapsuutta vaaliva kasvatustilapiiri luo lapselle mahdollisuuden toimia ja saada elämyksiä omana ainutlaatuisena persoonallisuutenaan. Nämä arvokkaat vuodet luovat lapsen kasvun perustan.

Varhaiskasvatustuksen yhtenä tavoitteena on sosiaalisen kanssakäymisen opettelu; toisten huomioiminen ja kunnioittaminen, rajojen hyväksyminen ja pelisääntöjen oppiminen, sekä leikki ja oppiminen vertaisryhmässä. Asenne- ja tapakasvatust ovat pohjana sosiaalisten vuorovaikutustaitojen omaksumiselle.

Kasvattajan tehtävänä on kiittää ja kannustaa lasta ja siten tukea hänen itsetuntonsa vahvistumista. Onnistumisen ja osaamisen kokemukset auttavat lasta suhtautumaan myönteisesti itseensä. Aikuinen antaa mahdollisuuden myös erehtymiseen, ja osaa ohjata lasta tekemään omia oivalluksia.

OPETUS

Leikin kautta oppiminen on keskeistä. Lapsi säilyttää aktiivisena oppijana ilon, innostuksen ja luovuuden oppia uusia asioita. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet ja lapset otetaan mukaan myös suunnitteluprosessiin. Aikuisen tehtävä on tuoda opeteltavat asiat esille lapsia kiinnostavassa muodossa.

Oppimisessa lapsen oma oivaltaminen on tärkeää. Opetuksessa huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen tapa oppia; koko keho kaikkine aisteineen otetaan käyttöön. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän opetus ja oppiminen tapahtuu arkipäivän tilanteissa.

Mikäli lapsi tarvitsee erityistä tukea oppimisessaan, mukautetaan opetus hänen tarpeitaan vastaavaksi.

Kun on tilaa epäonnistumiselle,
on tilaa myös oppimiselle.

6.3 Varhaiskasvatusympäristö

Varhaiskasvatusympäristö vastaa lapsen kehitystasoa ja antaa haasteita uuden oppimiseen. Lapsella on mahdollisuus erilaisiin leikkeihin, tutkimiseen, kokeiluihin ja liikuntaan.

Aikuinen huolehtii tilojen toimivuudesta ja turvallisuudesta sekä materiaalien ja välineiden saatavuudesta. Kaikissa päivähoitoyksiköissä on henkilöstön laatima turvallisuussuunnitelma päivähoitopaikan riskien kartoittamiseksi ja sitä kautta onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseksi.

Lapsi kokee, että aikuinen on kiinnostunut hänestä ja hänen kysymyksistään. Aikuinen on aidosti läsnä. Kasvattajan oma innostuneisuus vaikuttaa voimakkaasti varhaiskasvatusympäristöön.

Lapsen itsetuntoa vahvistaa aikuiselta saatu kiitos ja kannustus. Varhaiskasvatusympäristössä on keskeistä aikuisen ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus. Ilmapiiri on iloinen, avoin ja turvallinen.

6.4 Leikki

Lapset leikkivät leikkimisen itsensä vuoksi. Lapsi käsittelee leikissä elämäänsä liittyviä tilanteita ja asioita. Leikki on lapsen tapa oppia tutkimalla ja kokeilemalla. Leikkiessään lapsi käy läpi tunteitaan ja harjoittelee sosiaalisia taitojaan. Hänen ongelmanratkaisukykynsä kehittyy.

Leikki luo lapselle turvallisen ilmapiirin kokeilla taitojaan ja kestää epäonnistumisia. Sama toiminta voi olla toiselle lapselle leikkiä, toiselle ei.

Leikin havainnointi antaa aikuiselle mahdollisuuden tutustua lapseen, ymmärtää lapsen maailmaa ja kiinnostuksen kohteita. Havainnot auttavat aikuista kehittämään toimintaa lapsen tarpeita ajatellen. Päivähoidon kasvattajalla on tärkeä tehtävä leikin kehittäjänä ja leikkiympäristön rikastuttajana.

Leikille on oltava riittävästi aikaa, tilaa ja välineitä. Lasten iästä ja kehitystasosta riippuen aikuisen tehtävä (leikissä) vaihtelee leikissä mukana olijasta ulkopuoliseen havainnoijaan.

7. VARHAISKASVATUKSEN SISÄLTÖALUEET

Varhaiskasvatuksen sisältöaluejakoa käytetään apuvälineenä toimintaa suunniteltaessa. Työtapojen monipuolisuus tarjoaa lapsille uusia kokemuksia ja edistää sisältöalueisiin liittyvien taitojen oppimista. Sosiaalisten taitojen oppiminen on osana kaikkea toimintaa.

7.1 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on perusta kaikelle oppimiselle. Kielen kehityksen lähtökohtana on päivittäinen vuorovaikutus ympäristön ihmisten kesken. Oppimisympäristön positiivinen ilmapiiri, turvallisuus ja hyväksyntä edesauttavat lapsen kielellistä itseilmaisua. Ympäristön on toimittava lasta kannustavasti ja lapsen yksilöllisyyttä arvostaen. Lapsen puheelle - vaikka hitaallekin - annetaan aikaa.

Kielelliseen kehitykseen ja vuorovaikutukseen kuuluu eri osa-alueita:

- eläytyvä kuuntelu: sadut, lorut ja rytmiikka
- ohjeiden ymmärtäminen
- keskusteleva ja pohdiskeleva vuorovaikutus ryhmässä, kuunnellaan lasta
- itseilmaisua: kerronta ja lasten omat tarinat
- kirjallisuuden monipuolinen käyttäminen
- muu vuorovaikutus: eleet, ilmeet, kuvat

7.2 Matematiikka

Matematiikka on aina läsnä - lapsi vertailee, laskee, lajittelee, luokittelee ja tutkii erilaisia esineitä ja asioita päivittäin arkisissa toimissa ja leikeissä. Matematiikka on ajattelua, jonka avulla lapsi hahmottaa ja järjestää ympäröivää maailmaa. Päiväkodissa luodaan tietoisesti matemaattisia pulmatilanteita, joista lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Näin lapselle muodostuu positiivinen asenne matematiikan oppimiseen.

Toimintavihjeitä: rakentelu, kauppaleikki, pelit ja palapelit, lämpömittari

7.3 Eettinen ja katsomuksellinen sisältöalue

Eettinen kasvatus lähtee itsensä hyväksymisestä ja itsetunnon kehittymisestä. Kun lapsi oppii ymmärtämään oman toimintansa merkityksen ja ottamaan vastuuta toiminnastaan, laajenee eettinen kasvatus sosiaaliin taitoihin sekä elinympäristöön. Päivähoidossa lapsen vanhempien kanssa keskustellaan toimintakauden alussa eettisestä, kulttuurisesta katsomustavasta ja uskontokasvatuksesta, sekä perheen arvoista ja valinnoista.

Eettinen kasvatus kuuluu kaikkeen toimintaan. Tärkeitä ovat:

- erilaisuuden hyväksyminen ja toisten huomioon ottaminen
- anteeksi antaminen ja -pyytäminen
- oikea ja väärä, hyvä ja paha
- hyvät tavat
- oman kulttuurin, elinpiirin ja luonnon arvostus
- sukupolvien välinen yhteistyö

Leikin ja draaman avulla harjoitellaan edellä mainittuja asioita lapsen kehitystasoa vastaavasti. Kasvattajan antama esimerkki on olennainen.

Päivähoidossa tuetaan lapsen uskonnollista kasvatusta perheen vakaumusta kunnioittaen. Uskontokasvatuksessa huomioidaan tärkeimmät juhlapyhät (joulu, pääsiäinen) ja ajankohtaiset perhejuhlat (kaste, häät, hautajaiset). Lasten kysymyksiä kuunnellaan ja niitä pohditaan turvallisesti yhdessä. Lapselle annetaan mahdollisuus hiljentymiseen. Hengelliset laulut, rukoukset ja lapsen tasoisesti käsitellyt raamatunkertomukset ovat osa uskontokasvatusta päivähoitossa.

7.4 Esteettinen kasvatus

Lapsi on luonnostaan kiinnostunut luovuuteen ja mielikuvitukseen perustuvasta tekemisestä. Päivähoito antaa lapselle mahdollisuuden taiteen kokemiseen. Lapsi saa tehdä omia persoonallisia valintojaan ilmaistessaan itseään taiteen keinoin.

Kuvallinen ilmaisu ja käden taidot

Lapsi oppii työskentelemään erilaisilla välineillä ja työtavoilla, tutustuu eri materiaaleihin ja väreihin.

Toimintavihjeitä: piirtäminen, maalaus, ompelu, rakentelu, muovailu, pujottelutyöt, painamistyöt, leipominen, nikkarointi, rakentelu

Musiikki

Musiikilla voidaan tukea lapsen tiedollista, emotionaalista, sosiaalista ja motorista kehitystä. Musiikin avulla jokainen lapsi voi saada onnistumisen kokemuksia.

Lapsi tutustuu erilaiseen musiikkiin ja musiikkityyleihin, keho- ja rytmisoittimiin.

Sisältöalueina ovat mm. laulaminen, rytmiharjoitukset, soittaminen, tanssiminen, musiikkiliikunta, kuunteleminen, hiljaisuuden ymmärtäminen ja musiikkimaalaus.

Tärkeintä musiikkikasvatuksessa on kuitenkin ilo!

Draama ja teatteri

Lapsi eläytyy toveriensa esityksiin ja itse näyttelemiinsä rooleihin. Lapsen puhe- ja tunneilmaisu vapautuvat ja hänen mielikuvituksensa syvenee.

Toimintavihjeitä: nukketeatteri, pöytäteatteri, pantomiimi, roolileikit ja tanssi

Kirjallisuus

Päivähoidossa käytetään monipuolista kirjallisuutta. Tällä edistetään lapsen kielen kehittymistä ja itseilmaisua, sekä rikastutetaan kuuntelun kautta mielikuvitusta ja tunteiden käsittelyä (esimerkkinä lapsen pelot).

Toimintavihjeitä: lukuhetket, kirjastokäynnit, sadutus, sanaleikit, riittäminen, runot, lorupussi

7.5 Luonto- ja ympäristökasvatus

Luonto- ja ympäristökasvatuksen pohjana ovat lapsen omat kokemukset ja havainnot. Yhdessä aikuisen kanssa lapsi harjoittelee ottamaan vastuuta luonnon ja ympäristön hyvinvoinnista. Kasvattaja ohjaa lasta luontoa kunnioittavaan elämänsentteeseen. Luonnosta tehtyjä havaintoja tutkitaan, pohditaan ja niitä työstetään yhdessä. Luonnossa voidaan rauhoittua nauttimaan hiljaisuudesta ja vain pysähtyä oleilemaan ja kokemaan luonto kaikilla aisteilla.

Luonnonvarainen ja rakennettu ympäristö tulevat lapselle tutuiksi retkillä ja leikissä. Toiminnan lähtökohtana on lapsen luontainen kiinnostus luontoon ja sen ilmiöihin. Luontokasvatuksessa sovelletaan mm. Metsämörri-idea, jonka tarkoituksena on tutustuttaa lapset oman ympäristönsä lähimetsiin eri vuodenaikoina. Metsämörriohjaajaksi on koulutettu monia Mynämäen päivähoiton työntekijöitä.

Toimintavihjeitä: vuodenaikojen vaihteluun liittyvä havainnointi, säähavainnot, sadonkorjuu, eläinten ja kasvien talvehtiminen, veden eri olomuodot, luonnon herääminen keväällä, kasvun ihme (omat kylvökset), ötökät, luonto elämysten antajana, avaruus, kestävän kehityksen teemat, kierrätys

7.6 Kulttuuri

Sisältöalueen tavoitteena on rakentaa yhdessä lasten kanssa käsitystä menneisyydestä, vanhoista tavoista, perimätiedosta ja tapojen muuttumisesta. Kotiseutu tulee tutuksi retkeilemällä lähiympäristön kohteissa, joita voivat olla esimerkiksi kirjasto, kirkko, maatila, museo, poliisiasema, palolaitos tai posti. Yhteistoimintaa on antoisa harrastaa myös vanhemman ikäpolven kanssa vaikka isovanhempien päivän merkeissä tai vieraillemalla vanhainkodissa. Varavaari ja -mummi -toimintaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tapoja elävöittää ja tuoda lähelle mennyttä aikaa ja kansaperinnettä ovat monenlaiset esineet ja dokumentit, kuten kansansadut ja -lorut, vanhat leikit ja musiikki sekä perinneruuat erilaisten juhlien yhteydessä.

Kalenterivuosi pitää sisällään runsaasti kristillisiä ja ei-kristillisiä perinteitä, joita huomioidaan vuosittain. Päivähoitossa painottuvat esimerkiksi seuraaviin juhliin valmistautuminen ja niiden viettäminen; pääsiäinen, itsenäisyyspäivä, joulukuu, isän- ja äitienpäivät sekä kevätjuhla. Useimmiten myös uutta vuotta, nuutinpäivää, laskiaista, ystävänpäivää ja vappua juhlistetaan iloisesti.

Kulttuuriantia ovat myös erilaiset päivähoitoon tilatut vierailevat esitykset -taikuri, trubaduuri, henkilökunnan esitykset lapsille, koulun järjestämät esitykset yms.

7.7 Liikunta

Liikunnan tarkoitus on tuottaa iloa, virkistystä ja elämyksiä. Onnistumisen kokemukset lisäävät lapsen itseluottamusta samalla kun fyysiset ja motoriset taidot kehittyvät. Tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto monenlaista liikuntaa kohtaan ja auttaa myönteisen minäkuvan vahvistumista. Lapsi oppii yhä paremmin hahmottamaan omaa kehoaan ja sen osia.

Liikunnan avulla luodaan myös kielellisiä ja matemaattisia valmiuksia. Hyvin pienillä lapsilla painottuu karkeamotoriikka, eli juokseminen ja hyppiminen jne. Isompien lasten liikunnassa alkaa myös hienomotoriikka painottua, josta esimerkkinä pallopelit.

Runsas päivittäinen liikunta edesauttaa lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. Esimerkiksi sääntöleikit opettavat lapselle toisten huomiointia, oman vuoron odottamista ja pettymysten sietämistä. Yhdessä liikkuminen luo lapsiryhmään mehenkeä ja yhteenkuuluvaisuuden tunteen.

Liikuntakasvatusta toteutetaan säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Lapsilla on tilaisuus sekä vapaaseen että ohjattuun liikuntaan niin sisällä kuin ulkonakin. Vuodenaikojen mukaan hyödynnetään ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia liikkumiselle; luistelu, hiihto, urheilukentät. Kasvattaja huolehtii, että välineet vastaavat lapsen kehitystasoa ja että liikkuminen on turvallista.

Rytminen liikunta, ohjeiden kuuntelu ja esim. sääntöleikkien opettelu kehittävät lapsen kielellisiä valmiuksia. Matemaattiset taidot kehittyvät esim. pistelaskun kautta, laskemalla heittovuoroja, vertaamalla pituushyppytuloksia, yhtä suuriin joukkueisiin jakamisessa...

Toimintavihjeitä: musiikkiliikunta, satujumppa, tanssi, temppurata, välinevoimistelu, palloleikit, pihaleikit, metsäretket, perinneleikit, talvella myös luistelu ja hiihto

8. YHTEISTYÖ

Päivähoidossa toimitaan päivittäin kiinteässä yhteistyössä monien eri toimijoiden kanssa. Tärkein yhteistyön muodoista on kasvatuskumppanuussuhde päivähoidossa olevien lasten vanhempiin. Hyviä vuorovaikutustaitoja tarvitaan myös toimittaessa yhdessä päivähoidon sisäisissä moniammatillisissa tiimeissä.

Yhteistyö laajenee myös päivähoitoa ympäröivään yhteiskuntaan ja sen muodostamaan verkostoon. Terveystenhuolto, sosiaalitoimi ja avoin varhaiskasvatustoiminta esim. seurakunnan tai järjestöjen tahoilla täydentävät osaltaan päivähoidon kasvatustyötä.

Koko päivähoitohenkilöstöä sitoo ehdoton vaitiolovelvollisuus.

Koko päivähoito - eri päivähoitomuodot tekevät yhteistyötä.

8.1 Kasvatuskumppanuus

Perheiden ja päivähoidon henkilöstön välinen yhteistyö on osa varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuus tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Lähtökohtana kasvatuskumppanuudelle on lapsen ja hänen perheensä arvostaminen.

Vanhemmat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita. Heillä on myös ensisijainen kasvatust vastuu lapsistaan. Päivähoidon henkilöstön asiantuntemus lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä sekä perheen tietämys lapsesta tulee yhdistää. Lapsen ja perheen tilanteen tunteminen auttaa kasvun ja kehityksen tukemista päivähoidossa.

Kasvatuskumppanuudessa on tärkeää avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus perheiden ja päivähoitohenkilöstön välillä. Perheiden ja lasten aito kuunteleminen ja mielipiteiden arvostaminen sekä kunnioittaminen luovat pohjaa vuorovaikutuksen onnistumiselle.

Päivittäiset keskustelut, kehityskeskustelut ja vanhempainillat ovat kasvatuskumppanuuden muotoja. Kehityskeskustelussa vanhempien kanssa **lapselle laaditaan henkilökohtainen hoito- ja kasvatussopimus** eli lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma. Sopimus kirjataan, jotta tarvittaessa siihen voidaan palata.

(kts. liitteet 1 ja 2)

8.2 Moniammatillisuus

Päivähoidossa lasten kasvatuksesta vastaa ensisijaisesti kasvattajaryhmä, joka koostuu erilaisen koulutuksen ja työkokemuksen omaavista henkilöistä. Myös perhepäivähoitajat, perhepäivähoidonohjaaja ja muu päivähoitohenkilöstö muodostavat keskenään ammatillisen tiimin. Päivähoidon työntekijät työskentelevät tiiviissä yhteistyössä siten, että kunkin kasvattajan koulutuksellista ja kokemuksellista taustaa hyödynnetään. Kun jokaisen työntekijän yksilöllinen erityisosaaminen huomioidaan, lisääntyy myös motivaatio ja työhön sitoutuminen.

Keskustelujen ja yhteisen työn kehittämisen kautta työtiimi kykenee laadukkaaseen päivähoitotoimintaan, eli takaamaan lapsille hyvän hoidon, kasvatuksen ja opetuksen. Kun moniammatillista tieto-taitoa hyödynnetään avoimessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä, luodaan pohjaa myös henkilöstön ammatilliselle kasvulle ja työssä kehittymiselle.

Lähtökohtana moniammatillisen tiimityön onnistumiselle on selkeä ja sisäistetty kuva päivähoiton arvoista, sekä yhteneväinen käsitys toiminnan tavoitteista. Selkeä työnjako ja toiminta yhdessä päätettyjen sopimusten mukaisesti vahvistavat työntekijän asemaa tiimin vastuullisena jäsenenä.

8.3 Verkostoyhteistyö

Mynämäessä varhaiskasvatustyöhön osallistuvat päivähoiton ohella seuraavat tahot:

- **Lähikoulut** (ks. esiopetussuunnitelma)

- **Terveystoimi**

Yhteistyötä päivähoiton ja terveydenhuollon välillä tehdään tarpeen mukaan ja vanhempien luvalla. Neuvolan terveydenhoitaja, terveyskeskuspsykologi, neuvolalääkäri ja hammashoitaja ovat tavallisimmat yhteistyökumppanit.

Esimerkkejä toimintatavoista:

- Yhteiset neuvottelut asiakkaan kanssa yhteistyössä
- Puhelinkonsultaatio tarpeen mukaan yleisellä tasolla
- Neuvolan terveydenhoitajan ja hammashoitajan vierailut päivähoitossa
- KEHU (5-vuotisarviointi). Päiväkodeissa ja ryhmäperhepäiväkodeissa lastentarhanopettaja tekee arvioinnin ja käy palautekeskustelun vanhempien kanssa. Lapsen hoitopaikassa täytetään kuvauslomake lapsesta.

Lastentarhanopettaja toimittaa kehu-paperit vanhempien luvalla neuvolaan, jossa terveydenhoitaja keskustelelee tarpeen mukaan jatkosuosituksista vanhempien kanssa.

- Neuvolan terveydenhoitaja rohkaisee vanhempia kertomaan lapsensa asioista päivähoitossa (että osataan esim. valita sopivin hoitopaikka) sekä huomioida mahdolliset erityistarpeet.
- 3-vuotishavainnointilomake
- esitietokaavake (ennen päivähoitoon tuloa neuvola täyttää)

-Sosiaalityö (lastensuojelu)

Tarpeen mukaan palaveri vanhempien, päivähoitajajohtajan (koollekutsuja), kasvatushenkilöstön, psykologin ja lastensuojeluviranomaisten kanssa. Jos lapsen etu vaatii, tehdään lastensuojeluilmoitus. Ilmoitus tehdään päivähoitajajohtajan/perhepäivähoitajajohtajan kautta.

-Kirjasto

Lapsiryhmät vierailevat kirjastossa lainaamassa kirjoja ja osallistumalla erilaisiin tapahtumiin.

-Mannerheimin lastensuojeluliitto, Mynämäen paikallisyhdistys

MLL:n toimintaa ovat mm. perhekahvila, erilaiset kerhot, retket ja tapahtumat, vanhemmuutta tukevat ryhmät ja luennot, varaisovanhemmuustoiminta sekä lastenhoitajavälitys. Tarkemmat tiedot: www.mynamaki.fi/yhdistykset/ml

-Seurakunta

Seurakunnan järjestämää toimintaa on mm. päiväkerhotoiminta : 3-6-vuotiaiden lasten parissa tehtävää seurakunnan kasteopetusta ja ryhmässä tapahtuvaa leikin ja toiminnan ohjausta. Kaste ei ole edellytys toiminnan piiriin pääsemiseksi.

Seurakunnassa toimivat myös perhekerho ja avoin kerho. Toimitilat ovat Mynämäessä Kastehelmi ja Karjalassa seurakuntakoti.

Lisätietoja saa lastenohjaajilta p. 02-4307 983.

Lastenohjaaja vierailee päivähoitoryhmissä säännöllisesti.

-Varaisovanhemmat Varaisovanhempien vierailut tuovat vaihtelua ja erilaisia elämyksiä lasten hoitopäivään. "Hannu-vaari on kaikkien lasten vaari, se kenellä on ne isot sisiliskot!"

-Palo- ja pelastustoimi, poliisi

Yhteistyötä tehdään vanhempien suostumuksella

9. TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Lapsen erityisen tuen tarve tunnistetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Sen edellytyksenä on lapsen kokonaisvaltainen havainnointi. Tuen tarve voi olla vain jollakin kehityksen osa-alueella.

Yhteistyö ja sen kehittäminen vanhempien kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Mietitään yhdessä lapsen arkeen sopivat tukitoimet. Tavoitteena on tukea lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä sekä psyykkisten ja fyysisten valmiuksien vahvistumista.

Tarvittaessa lapsi ohjataan jatkotutkimuksiin ja tehdään yhteistyötä eri asiantuntijoiden kanssa.

Kuntoutussuunnitelma laaditaan yksilöllisesti yhdessä vanhempien kanssa. Suunnittelussa mukana voi olla asiantuntijoita. Kuntoutussuunnitelma voidaan tehdä myös lapselle, jolla ei ole lausuntoa. Kuntoutussuunnitelmaan kirjataan lapsen vahvuudet, tukea tarvitsevat alueet ja menetelmät, joilla lasta tuetaan. Suunnitelmaa tarkistetaan säännöllisesti.

Tukitoimia ovat:

- Kiertävä erityislastentarhanopettaja
- Piisamien pienryhmä
- Ilvesten integroitu erityisryhmä
- Integrointi muihin ryhmiin tai perhepäivähoitoon
- Päivästruktuurin ylläpitäminen

- Yksilöity opetus
- Kuvat ja tukiviittomat
- Riittävä henkilökunta, henkilökunnan tarpeellinen koulutus
- Lapsen oman toiminnan ohjauksen tukeminen
- Riittävät ja asianmukaiset tilat mahdollistavat toiminnan pienryhmissä
- Lapsi on kahden paikalla tai hänellä on henkilökohtainen avustaja
- Lapsen oppimisympäristön huolellinen suunnittelu
- Monipuoliset välineet ja materiaalit
- Jatkuvuus siirtymätilanteissa (kotoa päivähoitoon, hoitopaikasta toiseen, siirtyessä esiopetukseen ja kouluun)
- Yhteistyö kuntouttavien tahojen kanssa, esim. neuvola, psykologi, puhe-, fysio- ja toimintaterapeutti ym.

10. ERI KIELI- JA KULTTUURITAUSTAISET LAPSET VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatus järjestetään päivähoiton yhteydessä siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa. Näin lapset oppivat ymmärtämään, kunnioittamaan ja suvaitsemaan erilaisista kieli- ja kulttuuritaustoista lähtöisin olevia ihmisiä. Kasvatus ja päivähoiton toiminta tukevat lasten kulttuuri-identiteetin ja itsetunnon vahvistumista.

Päivähoiton henkilökunnan vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu. Tarvitaan avoimuutta ja aktiivisuutta jotta kielten tai kulttuurien välillä vallitsevat eroavaisuudet voitaisiin kohdata myönteisessä hengessä ja niissä piilevät voimavarat voitaisiin hyödyntää. Työntekijät hankkivat tietoa eri kulttuurien ominaispiirteistä tarpeen mukaan. Kiinnostus ja suvaitsevaisuus luovat ymmärtämystä molemmin puolin.

Vanhempien kanssa yhdessä laaditaan lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma (kts. liitteet 1 ja 2), johon sisällytetään lapsen äidinkielen ja kulttuurin tukeminen. Vanhempien toiveita kuullaan ja niitä huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Lapsen on tärkeä kokea olevansa osa omaa perhettään ja samalla myös osa suomalaista kulttuuria. Yhteistyössä vanhempien kanssa voidaan tukea lapsen mahdollisuutta ilmentää omaa kulttuuritaustaansa ja näin edesauttaa luonnollisella tavalla hänen kulttuuriperinteensä jatkumista.

Kun minä synnyin, minä olin musta.
Kun minä pelkään, minä olen musta.
Kun minä suutun, minä olen musta.
Kun minä palelen, minä olen musta.

Kun sinä synnyit, sinä olit vaaleanpunainen.
Kun sinä pelkää, sinä olet valkoinen.
Kun sinä suutut, sinä olet punainen.
Kun sinä palelet, sinä olet sininen.

Ja sinä sanot, että minä olen värillinen!

11. SIIRTYMINEN ESIOPETUKSEEN

Päivähoito, esiopetus ja perusopetus (erityisesti alkuopetus) muodostavat loogisesti etenevän kokonaisuuden. Yhteistyön tavoitteena on luoda jatkumo, jossa lapsen siirtyminen portaalta toiselle etenee mahdollisimman pehmeästi tuttujen ja turvallisten aikuisten ohjauksessa.

Kynnysten madaltamisen lisäksi yhteistyön tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä ja kasvua hänen yksilöllisistä tarpeistaan lähtien. Yksilöllisyys huomioidaan myös koulun aloitusajankohtaa mietittäessä. Jokaisen päivähoitosta esiopetuksen kautta alkuopetukseen siirtyminen voidaan räätälöidä juuri hänen kehitystasoaan vastaavaksi ja palvelevaksi.

Lapsella on oikeus oppia lapsen lailla:
lapsi oppii tavallaan ystävien kanssa:
kyselee, koskettelee, kuuntelee,
katselee, tutkii, leikkii,
liikkuu, riemuitsee,
pettyykin välillä.

Aikuinen tukee ja kannustaa.
Annamme lapsen oppia lapsen lailla.

12. LAPSEN KASVUN, KEHITTYMISEN JA OPPIMISEN HAVAINNOINTI, DOKUMENTOINTI JA LAPSEN ITSEARVIOINTI

Päivähoidossa lasta havainnoidaan päivittäin sekä yksilönä että ryhmän jäsenenä leikin, perushoidon ja muun toiminnan yhteydessä. Näitä havaintoja käytetään pohjana laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka tehdään yhdessä vanhempien kanssa ja johon kirjataan lapsen tarpeet ja kehitys, vahvuudet sekä asiat, joissa lapsi tarvitsee vielä ohjausta ja tukea. Suunnitelma päivitetään vuosittain tarpeen vaatiessa useamminkin. Päivityksen yhteydessä seurataan yhdessä asetettujen tavoitteiden toteutumista. Ryhmähavainnointia ja dokumentointia käytetään apuna suunniteltaessa ja kehitettäessä koko ryhmän toimintaa. Dokumentointiin on muistettava varata riittävästi aikaa ja vanhempien kanssa keskustellaan päivittäin.

Mahdollisia tapoja dokumentoida ovat:

- reissuvihko (kuvaus tapahtumista, haastatteluja, itsearviointeja, piirustuksia)
- valokuvat ja videointi
- puuhavikko (lapsen piirustukset ja haastattelut, lapsen oppimisen muistiinkirjoittaminen)
- kasvun kansio (havainnot lapsesta ja hänen kehityksestään)

Lapsen itsearvioinnin lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet ja osaaminen. Arviointi kehittää lapsen itsetuntoa ja antaa lapselle tietoa siitä, millainen hän on oppijana. Lapset opettelevat myös yhteistoiminnan onnistumisen arviointia pienessä ryhmässä. Kasvattaja auttaa lapsia konkreettisilla kysymyksillä, mutta ei vaikuta mielipiteillään itsearvioinnin tuloksiin.

Esimerkkejä lapsen itsearviointiin:

- kasvattajan keskustelut lapsen kanssa
- yhteiset keskustelut lapsen ja vanhempien kanssa
- pienryhmäkeskustelut
- kasvun kansio
- erilaiset itsearviointikaavakkeet

13. TYÖYHTEISÖN JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Toimintaa suunnitellaan säännöllisesti viikko- ja kuukausipalavereissa. Toiminnan laadun kehittämisen perustana on henkilökunnan kouluttaminen ja sitä kautta saatujen oppien jakaminen työyhteisölle. Koulutusten myötä työntekijöille avautuu myös mahdollisuus tarkastella omia työ- ja toimintatapojaan. Itsearviointin sekä työtiimien arvioinnin ohella kaikki työntekijät käyvät toimenkuvakeskustelun esimiehen kanssa joka toinen vuosi.

Arviointi on kehittämisen edellytys. Arvioinnin avulla määritetään toiminnan vahvuuksia ja sen myötä nostetaan esille henkilökunnan ja toiminnan kehittämistarpeita. Esimerkiksi uuden toimintakauden alkaessa tiimipalavereissa pohditaan jokaisen työntekijän omia vahvuuksia ja sitä, kuinka vahvuudet saadaan ryhmän yhteiseen käyttöön.

Vuosittain tehtävä varhaiskasvatussuunnitelman tarkistus ja seuranta auttaa toiminnan arvioinnissa sekä nostaa esille mahdollisia kehittämistarpeita. Vanhemmille ja lapsille 1-2 kertaa vuodessa tehtävät laadun arviointikyselyt antavat arvokasta tietoa ja niiden pohjalta toiminnan kehittäminen on jatkuvaa.

*On vain kaksi kestäväää perintöä,
jotka kannattaa toivoa pystyvänsä
antamaan lapsilleen:
juuret ja siivet!*

Hodding Carter

14. VARHAISKASVATUKSEN KEHITYSNÄKYMÄ MYNÄMÄESSÄ

Päivähoitopaikkojen määrä pidetään tarvetta vastaavana. Päiväkotitiloja tarvitaan lisää. Lounais-Suomen Käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen tyhjänä olevaan siipeen suunnitellaan 3-osastoinen päiväkotito, joka on tarkoitus olla käytössä jo syksyllä 2008.

Päivähoidon laatu pidetään edelleen korkeana. Henkilöstön osaamista ja ammattitaitoa tuetaan täydennyskoulutuksilla. Avoimeen ja jatkuvaan keskinäiseen vuorovaikutukseen sekä tiimityön tukemiseen panostetaan jatkuvasti, koska henkilöstön jaksaminen heijastuu suoraan lasten hyvään oloon päivähoitossa.

Kuntien välinen yhteistyö lisääntyy, erityisosaaminen tietyillä alueilla voisi profiloitua tiettyihin kuntiin. Vuorohoidon järjestämistä seudullisena yhteistyönä selvitetään.

Yhteistyö varhaiskasvatustyötä tekevien tahojen kesken tulee suunnitelmallisemmaksi. Järjestöjen käyttöä kunnallisen päivähoiton rinnalla, esim. iltahoidossa, selvitetään edelleen.